

Balla Ilona

SZÖVEGSZÖVET

ÉLŐ VÁRAD ANTOLÓGIA. VÁRAD KIADÓ, NAGYVÁRAD, 2017.

A kötet fülszövege kijelenti, hogy nem elég, ha egy városban élnek írók és költők, attól még annak a városnak nem lesz irodalma. Ahhoz az kell, hogy az önálló sejtek magasabb formába rendeződjenek. Ezt a rendeződést szolgálja ez az antológia, pontosabban a rendeződés már megtörtént, az antológia ennek láttelepe, bizonyítéka.

A bemutatkozó öt fiatal alkotó az Élő Várad mozgalom tagja. De vegyük őket sorra.

Mihók Tamás kétnyelvű költő, románul három, magyarul egy kötete jelent meg eddig. Sokat fordít, főképp magyarból románra. Lebegős szókapcsolatok jellemzik, a belőlük sugárzó különös idegenség: „káposzta szószót öntöttél a dzsekimre”, „loholtunk akkor az utolsó metró után az első kufirc felé”, „csikland-közvetítő textíliáid”. Hasonlóképp kimutatható a versek különös anyagszerűsége: „a város csőrendszere isten vénái voltak”, „vödöröket és fateknőt kerítettem majd begyűjtöttem a nyálkát”, „köztünk a múlt rostjai”, „agyam háromszögletű kismutatója megállt”; valamint az ehhez társuló különös képi porózusság (könnyedén áthatolnak egymásba és egymáson a metaforák): „vérfarkas vagyok szemem alatt akkora / táskákkal mint saját gyantájába / levező fenyő évgyűrűi”, „körmeim alatt viselem a soha / meg nem bánt vetélés nyomait látni / akarom utolsó összerándulásod / natália poszthumán napsugaram”. Ez az utolsóként idézett versszak kiváltképp jellemző Mihók költészetére, a fent jelzett attribútumok különös hangulati idegenséget teremtenek. Közelálló hangulat ez a Kétezegeknek nevezett román költőgeneráció verseiben átélhető hangulatokhoz, és ugyancsak rokoníthatók a versek ahhoz az erőteljes autenticizmushoz, ami ezt a generációt jellemzi. Az ironikusságot a cinikus önéletrajziség erősíti fel, a már-már naturalisztikus anyagkezelést az individualizmus kívülállása emeli el a durvaságtól.

Kemenes Henriette szintén nevezhető többnyelvű költőnek, prózát is ír, riportokat is, színházi munkákban is részt vesz, performanszokat szervez, képzőművészettel is foglalkozik. Mottóként is olvasható első verse: „Fényévekre vagyunk egymástól, / de ne aggódj – / táv o l o d u n k .”

– kiváló leütés: mégpedig azért, mert a továbbiakban is jellemző a versekre az ellentmondásosságra épülő ironia, továbbá a képverses tipográfia. A Krusovszky Dénes-hommage sem véletlen, érzékelhető a Telep-csoport hatása. „Ahogy egyre közelebb kerülök a minél távolabbhoz, / lassan elfelejtem, hogy nem bírom a hosszútávú futást, / de már nem számít, mert úgyszem ismerős a táj” – a történetiség által megképzett versidő kétszeresen konstruálódik, egyrészt a szövegidő közvetlensége által, vagyis a szöveg mennyisége arányos az idő múlásával, másrészt a költői képekben kifeszülő távok generálják: „A jég alá rekedt ló kifeszített szemgolyóján / még visszatükröződött a kanyargó út / és a rongyos szekerek, / amint lassan haladva, / pótolták a / jövő patanyomait.” A tér ennek az élő anyagként lüktető költészetnek az alapító élménye, legyen akár akkurátusan, már-már prózanyelven elbeszélte történet, akár tömör képekben megjelenített. Távlatok térben és időben, talán egy ősi nép vándorlásának helyszínéeként.

Ozsváth Zsuzsa „összművészeti figura”-ként mutatkozik be, és valóban, igen sokfélék az antológiában publikált szövegei, versek, jelenetek, mesék, karcolatok, életképek, játékok, mondókák. „A- / sszociációs tréninggatyá. / Botránygépészet. Polifika. / Mechanikus parancs. Búsleves. / Dunakanyaró. Pesti vese. / Heccharisnya. / Á, lópassz.” Tétélesen kimondódik, de amúgy is jól érzékelhető itt az „én már nem tudok újat írni / minden megvan írva” őszinte zavara és az ellene való dacos gesztus primer bája. A szövegek rábízzák magukat a játék véletlenszerű fordulataira, a szövegorigami „majd csak lesz belőle valami” groteszk örömeire. Ugyanakkor „agyban erős” poénok születnek: „például egy kezemen meg tudom számolni / a fekvőnyomáshoz hány ember kell: / kettő. / vagyis prímszám. / veled osztható vagyok.”

Jock Evelin a kötet legfiatalabb szerzője, a posztdiákköltészet egyszerre nyers és sokszor felmelegített fogásai jellemzők rá. Jó adag ironia, slames keménységgel és szókimondással: „A magyarságot, mint egy szöveget verik belém román / földön...”, keveredve túlságosan is múlt századi versízű versekkel: „Hűvös mámorral csókol az éj, / Isteni fény a gyertya lángja. / Vadul vetül merev kebeledre, / Mely vacogó fogaim várja.” Mozaikszerűen építkeznek a versek, ki-kitörnek a szenvedélyek őszinte képsorai, de rögtön bebújnak megfakult ruhákba. A szavak szintjén is megvan ez a keveredés, de a régi ízekből néha csak az avasságuk marad: „emberke”, „éteri nő, úrnője szívemnek”, ettől a szerepjáték is fakó.

Bíró Árpád Levente számára elsősorban a szövegek performativitása, az irodalom és a színház határterülete érdekes. Otthon van a színházi szö-

vegekben. A *Mese habbal* című dramolettjében egy eltűnt füzet keresésére indul a gyermek főszereplő, egy felnőtt beszédű és fantáziájú kisdíák, és mindenféle kalandokkal fűszerezett történetben adja elő, hol is kereste füzetét, miként próbálta visszaszerezni, mígnem letelik az óra, és kicsengetnek, ő pedig megússza az el nem készült házi feladat miatti fejmosást. Miként a tanító nénijét, minket is leköt a meséje. Akárcsak a *Summer Kitchen* (nemcsak a csattanó miatt), vagy a hasonló zsánerű *Zsákutca* is. Némileg a Háy János-féle szocio-drámákra emlékeztetnek, de azoknál könnyedebbek, játékosabbak.